

הגאון רבי יצחק וילברשטיין שליט"א

שכר תיווך עבור עיצה מחלום

הוד כבוד הגאון הגדול וכו'
שלום וישע רב.

ענות נותיה דמר תרבני, בדבר האי גברא דחלם חלמא טבא על חבריה דכשיקנה יורל ד"חיש גר" תצליח דרכו ויזכה ואתא האי גברא וסיפר את חלומו לחברו ואכן זכה עשרת אלפים שקלים, וכעת תובע חולם החלום דמי תווך של כמה אחוזים עבור הצעת הדברים לחברו.

ומצינו הרי בשדי חמד שרופא שחלם לא לרפאות פלוני, שהסכימו חכמינו שלא לרפאותו. ואפשר גם להתיר עגוני' כמבואר במשיבת נפש. לענ"ד יש לדמותו למבואר בחו"מ סימן רס"ד וכן כל אדם שעושה עם חברו פעולה או טובה לא יוכל לומר בחנם עשית עמדי, הואיל ולא צויתך, אלא צריך ליתן לו שכרו. ומקורו טהור מדברי הר"ן בכתובות פ"ג (דף ס"ג מדפי הרי"ף) שכתב אבל פרנס סתם, חוזר וגובה, לפי שכל המפרנס סתם, אינו מפרנס בתורת מתנה, אלא בתורת הלואה וכו' ולא כל הימנו שיאמר במתנה נתת לי. עכ"ל. מבואר בדבריו שאם נותן המתנה או עושה הטובה, נתכוין לקבל שכר עבור פעולתו, מגיע לו השכר, אבל אם לא נתכוין לקבל שכר עבור פעולתו, לא מגיע לו כל שכר. וכוונת הרמ"א היא שמקבל הטובה לא נאמן לומר בחנם עשית עמדי. לאור זאת רק בפעולות שנוהגים לקבל עבורם דמי תיווך, אבל דברים שלא מקובל לקבל עבורם דמי תיווך לא מגיע לו.

והנה כ"דברי גאונים" כלל פ"ב אות ט"ז דן בדבר מי שעשה איזה פעולה לחבירו או סרסרות דעל הרוב אין דרך בעיר הזאת ליטול שכר סרסרות, אם ישבע שעל דעת שכר יוד, ישלם המקבל אבל כל עוד לא נשבע לא מגיע לו תשלום.

גם בכלל פ"ב אות ל"ד כתב: כבר אירע מעשה שבא לפניו משרת אחד שהיה אצל בעה"ב ולא פירש המשרת שום שכר, בשעה שנכנס אצלו לשרת אותו, וכאשר רצה לצאת, שאל ממנו ליתן לו שכר טרחו, והבע"ה משיב כי אדעתא למיהב ליה לחם לאכול, היה עמו, ואילו היה שואל ממנו שכר אחר לא היה מקבלו, דחייב רב חסדאי ז"ל לבעה"ב ההוא לשלם לו שכרו, כפי מנהג המדינה, שרגילים לפרוע שכר המשרתים וכו' עכ"ל. משמע דאילו אין מנהג המדינה לשלם שכר המשרתים, פטור בעה"ב מלשלם. ולכאורה גם בענינו, אין המנהג לשלם עבור "חלמא טבא" אא"כ ישבע חולם החלום שעל דעת ליטול שכר סיפר לו החלום, או שנאמן עליו שכך היה אזי ישלם לחו בדמי תווך. ואולי אף יותר אך כל בעל נפש מבין שצריכים להנות את החולם בבחינת "חמרא למרא וטיבותא לשקייה", וכן יעשה. אשמח מאד לשמוע אם הדברים ישרו בעיני כת"ר שליט"א.

הכו"ח בחפזה מבלי לעיין היטב.
ואחתום בקידה חמש מאות.
יצחק וילברשטיין